

SVEIKATOS STIPRINIMO VEIKLA IR JĄ ĮGALINANTYS VEIKSNIAI PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGOSE

(Tiriamąo darbo ataskaitos santrauka)

Tyrimo vadovas: dr. Aldona Jociutė

Atsakingas vykdytojas: Vincentas Liuima

Tyrimo vykdymo laikotarpis: 2016 m. liepos mėn.–2017 m. rugsėjo mėn.

Tyrimo pagrindimas. Atliktų mokslinių tyrimų duomenys rodo, kad įrodymais grindžiamų intervencijų taikymas mokyklose gali pagerinti jaunų žmonių socialinę ir emocinę gerovę, jei tos intervencijos pritaikytos konkrečioje situacijoje, yra integruojamos į bendrą mokyklos veiklą ir joms būdingas tęstinumas. Jaunuoliai, kurie mokosi profesinio mokymo įstaigose, yra labiau pažeidžiami nei besimokantys bendrojo ugdymo mokyklose, jų sveikata ir jai įtaką daranti elgsena yra prastesnė palyginti su bendraamžiais, besimokančiais vien tik pagal bendrojo ugdymo programas. Šis amžiaus periodas svarbus jauno žmogaus gyvenime dėl dažnesnio mėginimo rizikuoti, tačiau menko rizikos sveikatai suvokimo.

Tyrimo tikslas – nustatyti sveikatos stiprinimo veiklą ir jos plėtotę įgalinančius veiksnius profesinio mokymo įstaigose.

Tyrimo uždaviniai. 1. Išanalizuoti, kokia sveikatos stiprinimo veikla įgyvendinama profesinio mokymo įstaigose.
2. Nustatyti veiksnius, sudarančius prielaidas sveikatos stiprinimo veiklai profesinio mokymo įstaigose.
3. Nustatyti veiksnius, trukdančius organizuoti ir įgyvendinti sveikatos stiprinimo veiklą profesinio mokymo įstaigose.
4. Įvertinti profesinio mokymo įstaigų mokinių gyvenimą ir jai įtaką darančius veiksnius.

Tyrimo metodika. Siekiant įgyvendinti iškeltą tikslą naudotas mišrus tyrimo metodas. Tyrimui atrinktos 8 Lietuvos profesinio mokymo įstaigos. Pusiau struktūruotame interviu dalyvavo 39 administracijos atstovai, sveikatos stiprinimo veiklą koordinuojantys ir kiti specialistai, anketinėje apklausoje – 745 mokiniai. Atlikta kokybinė ir kiekybinė duomenų analizė.

Rezultatai. Kokybinio tyrimo rezultatai parodė, kad profesinio mokymo įstaigose vykdoma planinė sveikatos stiprinimo veikla, kuri grindžiama realiu poreikiu, įgyvendinama pasitelkiant mokyklos specialistus, visuomenės sveikatos priežiūros specialistą ir ne mokyklos profesionalus. Dominuoja integracinio pobūdžio veikla, kuri vykdoma per formalųjį ir neformalųjį ugdymą bei derinant abi ugdymo formas ir (ar) per atskirą dalyką ir apima profesinio mokymo įstaigų mokiniams aktualias temas: rūkymo, alkoholio ir kitų psichoaktyvių medžiagų vartojimo, patyčių prevencijos fizinio aktyvumo, lytiškumo ugdymo, asmens higienos, sveikos mitybos, saugos ir sveikatos bei kitas temas. Tyrimu nustatyta, kad sveikatos stiprinimo veiklai prielaidas sudaro kompleksas veiksnių – tinkama mokyklos aplinka, išorės ir vidaus specialistų parama ir palaikymas, sveikatos stiprinimo veiklos įteisinimas ir komandinis darbas, pakankami išteklių, ypač žmogiškųjų. Taip pat nustatyta tokių veiksnių, kaip veiklos prasmės, realios situacijos padiktuotos tikslingos veiklos poreikio

suvokimo, veiklos rezultatų pamatymo, jų sklaidos ir viešinimo, veiklos įsivertinimo bei grįžtamojo ryšio svarba. Veiklos planavimo ir įgyvendinimo dubliavimas, sudėtingos sveikatos stiprinimo veiklos įteisinimo procedūros, neadekvatus visuomenės sveikatos priežiūros specialistui nustatytoms funkcijoms vykdyti etatinis krūvis, profesinio mokymo įstaigose besimokančių kontingentui atitinkamos mokymo medžiagos ir priemonių stoka – sveikatos stiprinimo veiklos organizavimui ir įgyvendinimui trukdantys veiksniai. Mokinių apklausos rezultatai parodė, kad tik 23,0 proc. ir 26,5 proc. mokinių valgo vaisių ir daržovių, 46,6 proc. kasdien valgo pusryčius, 18,0 proc. mokinių bent kartą per paskutines 30 dienų rūkė tabako gaminius arba elektronines cigaretes; 55,5 proc. vartojo alkoholį. Nustatyti kai kurie skirtumai atsižvelgiant į sveikatos, laimingumo, prislėgtos nuotaikos vertinimą, fizinį aktyvumą, pasyvų laisvalaikį, burnos higieną, mitybą, psichoaktyvių medžiagų vartojimą ir patyčias tarp lyčių, pagal kursą, gyvenamąją vietą. Berniukai buvo fiziškai aktyvesni, geriau vertino savo sveikatą, tačiau tarp jų labiau paplitusios patyčios, o elektroninių cigarečių rūkymas yra būdingesnis gyvenantiems mieste. Blogesni mokinių gyvenamosios rodikliai nustatyti tarp mokinių, besimokančių didelėse pagal mokinių skaičių profesinio mokymo įstaigose, palyginti su mažomis.

Daugiau informacijos gali suteikti Higienos instituto Visuomenės sveikatos technologijų centro Tyrimų skyriaus vadovė dr. Aldona Jociutė, tel. 85 206 1056, el. paštu aldona.jociute@hi.lt